

**Den lilla hertiginnan
Barbro Sigfridsdotter
Del I**

**En släktsaga från 1500-talet
i Vasaättens närhet**

Roger Nordström

Elefanten

Juli 1559

Österhavets vackraste skepp skulle bara ligga kvar några dagar till på sin sluttande stapelbädd mot vattnet. Skeppet mätte etthundrafemtio fot från för till akter och hade tagit fem år att bygga. När det väl var sjösatt skulle det inte bara bli det största fartyget på Österhavet utan också det snabbaste eftersom det kravellbyggda skrovet var slätt, till skillnad mot klinkbyggda fartyg.

Det vimlade av hantverksmästare och lärlingar som skulle lägga den sista handen vid fartyget innan sjösättningen. Ankarsmeden smidde de sista beslagen till ankarspelet, klensmeden fäste upp kvarvarande gångjärn till kajutornas dörrar, timmermännen smörjde fårtalg på träslädens glidytor som skeppet vilade på, blockmakare tillverkade de sista taljorna, bildsnidare skar ut den sista utsmyckningen, snickarmästare byggde väggfasta bänkar i kaptenens kajuta, segelsömmare bar upp råseglen och fäste dem i rårna, mastmakare fäste vanten i masttopparna, tjärsjudare granskade skrovet och tjärade de sista delarna som glömts bort, glasmästare satte in de sista glasluckorna i konungens kajuta och över Näckströmmen bars tågvirke ombord från repslagarbanorna på Ladugårdslandet över träbron till Kåpplingeholmen.

Barbro och Dionysius satt vid det stora arbetsbordet i undervisningssalen på Stockholms slott. Där låg Copernicus boktryck om himmelens sfäriska rörelser, den Julianska kalendern, en mängd pergament med tabeller försedda med astrologiska symboler och matematiska uppgifter samt skrifter med astrologiska förklaringar.

– Jag är född i staden Beurey i landskapet Autun ettusenfemhundra tio år och tio dagar efter Guds sons födelse, sa Dionysius, så mycket har jag tagit reda på men hur ska jag räkna ut hur planeterna stod den dagen?

– Finns det något att utgå ifrån, sa Barbro?

– Jag insåg att det skulle behövas så förra året lät jag nedteckna planeternas lägen på Guds sons födelsedag. Här är de, sa Dionysius, och sköt fram ett pergament som låg på bordet.

Barbro granskade planeternas angivna lägen på himlavalvet en stund innan hon grep efter Copernicus boktryck där formlerna för planeternas rörelser fanns. Hon började genast med det avancerade matematiska arbetet att beräkna var planeterna stod när

Dionysius föddes. Först beräknade hon Månens läge och därefter Merkurius, Venus, Mars, Jupiter och Saturnus lägen.

– På vilken meridian ligger din födelsestad, frågade hon Dionysius?

När Dionysius rafsats färdigt bland uppgifterna på pergamenten och delgett henne meridianvärdet så korregerade hon för skillnaden mellan staden Beurey och Stockholm och hade svaret på Dionysius fråga.

– Merkurius och Jupiter stod i linje med platsen för din födelse, sa hon. Vet du vad det betyder?

Återigen letade Dionysius upp det som skrivits om planeter och stjärntecken bland skrivelserna på bordet.

– Jupiter är himlens lyckobringare, läste Dionysius, och på grund av sin storlek betyder det också att den uppmuntrar tillväxt och framgång. Det stämmer verkligen att jag är född under planeten Jupiter.

– Vänta nu, fortsatte han, planeten Merkurius står för förnuft, tänkande och välformulerat språk. Det är inte konstigt att jag ägnat mig åt att undervisa.

– Jag ser att solen stod i Stenbokens stjärntecken under din födelse, sa Barbro.

– Hm, Stenboken står för trohet, plikt känsla och lojalitet. Allting stämmer.

– Jag tror jag ska ta reda på vilka planeter och vilken stjärnbild som är Johans, sa Barbro. Vet du vilket datum han är född och vet du vilken meridian Stegeborgs slott ligger på, för det är väl där han föddes?

Dagen efter konstaterade Barbro att Johans planeter var Månen och Merkurius och att han var född den 20 december på Stegeborgs slott i Skyttens stjärntecken.

– *Det betyder att Johan är en otålig själ, har en personlighet som antyder att han överdriver och är en hängiven sökare som äger språkets gåva. Så är han också en man som inte kan slå sig till ro utan är ständigt öppen för nya äventyr, nya mål och nya platser.*

– *Jag måste ta reda på hur planeterna stod och i vilket stjärntecken jag själv är född i, tänkte Barbro. Mor och far har berättat att jag föddes vid fullmåne efter påskhögtiden.*

– *Jag måste vara född den första maj, slog hon fast, efter att ha räknat ut månens fasen under april det året hon föddes.*

Efter att ha räknat ut planeternas lägen både för Dionysius och Johan gick arbetet betydligt lättare för uppgifterna kring sin egen födelse. Hon var alltså född i Oxens tecken och att Månen, Venus, Mars och Jupiter stod i linje på himlavalvet stod klart.

– Dionysius, kan du hjälpa mig att förklara vad det betyder, bad Barbro.

– Här är det skrivet att Venus står för kärlek, ömhet, omsorg och lycka och Mars för den konstruktiva kraften och makten att bygga upp men även den destruktiva att riva ner. Mars egenskaper får du se upp med. Jupiter är, som vi redan sagt, himlens lyckobringare som signalerar tillväxt och framgång, förklarade Dionysius.

– Vad står det om att vara född i Oxens tecken?

– En Oxe är envis och tålmodig, lojal och uthållig. Den envisa tålmodigheten gör att Oxen alltid når sitt mål. Jorden tillhör Oxen som även har anlag för jordbruk och hantverksskicklighet.

– Du sa att Johan skulle vara otålig och jag skulle vara tålmodig. Står det någonting om hur väl Johan och jag passar ihop egentligen?

– För Oxen tar det lång tid att hitta den rätta, men sedan varar kärleken mycket länge. Oxen är trogen och anstränger sig för att kärleken ska vara besvarad. Skytten däremot är svärfångad och behöver ständigt förföras på nytt för att behållas. Oxen och Skytten kan högakta varandra men något djupare förhållande blir det sällan.

Barbro lämnade Dionysius och undervisningssalen för att byta om till kvällen. Dagens arbete hade krävt hennes fulla uppmärksamhet och hade fångat hennes intresse så att hon glömt bort att äta sedan morgonmålet.

När hon närmade sig kammargången hörde hon röster och tittade försiktigt fram i portöppningen. Längst bort i kammargången såg hon nådiga frun hänga runt Johans hals. Barbro såg hur hennes stora mage fick Johan att anstränga sig för att samtidigt hålla om och kyssa henne.

– Du vet att jag älskar dig Karin. Det är klart att du är den viktigaste av er två. Vi är ju en familj med tre barn snart.

– Lovar du nu att flytta från Barbros kammare och stanna hos mig på nätterna under Englandsresan?

– Jag lovar, sa Johan.

När Barbro hört samtalet gick hon raka vägen till sin kammare och reglade dörren inifrån. Hon hörde att Johan ställt sig utanför dörren och försökte öppna. Hans svek gav henne oanade krafter så att hon utan ansträngning drog fram hans klädkista till dörren, öppnade den och satte händerna i Johans bröst och sköt undan honom med en oväntad styrka som fick honom att tappa balansen. Därpå drog hon ut klädkistan och smällde igen dörren med en sådan kraft att bruket lossnade i kammargången. Efter en stund hörde hon hur han och Karin bar iväg hans klädkista och försvann in i nådiga fruns kammare.

– Han har alltså lekt med mig, tänkte Barbro. Jag visste det, det var alltså Karin Hansdotter han låg hos på nätterna när jag var i Stockholm och blev porträtterad. Astrologin är så tydlig. Han är en äventyrare som alltid sporras av nya erövringar medan jag slösar bort mitt liv på fagra löften. Jag vet ju nu att stjärnor och planeter

taler sitt tydliga språk som säger mig att Johan och jag inte passar ihop. Alla runt mig tycks ju ha hittat sin livspartner men inte jag. Till kvällstaffeln ska jag placera mig någon annanstans än bredvid Johan, var så säker. Jag ska sätta på mig min ljusblå hovklädsel och de nya vita dansskorna. Det ska få de andra i sällskapet att inse att Johan och jag inte längre hör ihop.

Barbro satte sig mellan Dionysius Beurreus och Sten Eriksson Leijonhufvud i matsalen.

– I morgon ska Elefanten sjösättas, sa Sten. Det blir en värdig start på giljarresan. Så snart mat och dryck är lastade seglar Österhavets pärla med legationen ombord. Vad jag vet ska även vi själva avsegla i övermorgon. Det ligger fyra skepp vid Kornhamnen och väntar på oss.

– Hertig Johan har bett mig att ta ansvaret för att teckna bilden över Svea kanal, sa Dionysius. Jag skulle vara ytterst tacksam om fröken Sigfridsdotter vill hjälpa mig med den saken. Du har det som krävs för att åstadkomma den översiktsbild konung Gustav är ute efter. Vad skulle du tycka om det?

– *Hur ska jag ta ställning till det, frågade sig Barbro? Jag vet inte längre om Johan vill att jag följer med på resan och inte heller om jag själv vill följa med.*

– Är du snäll och frågar hertigen själv, sa Barbro. Säg att jag låter honom få bestämma det.

Nu spelade hon högt eftersom det samtalet kunde sluta precis hur som helst men på så vis skulle hon få ett tydligt svar från Johan som hon tänkte rätta sig efter.

– *Antingen vill han inte se mig mer och då vet jag det eller så vill han ha mig med på Engelsresan ändå och då vet jag det.*

När Dionysius kom tillbaka från Johan kände sig Barbro orolig, darrig och spänd.

– Jag ska säga dig att frågan gjorde Johan så glad att jag inte begriper ett dyft. Han ville att jag skulle berätta för dig att han är mäkta stolt över att ha en sådan duktig och duglig hertiginna vid sin sida under Engelsresan. Jag har några kartbilder som jag kan visa dig i morgon så du får se hur andra har tecknat landskap.

– *Då följer jag trots allt med, tänkte Barbro, men jag tänker sova i eget tält.*

Då steg riksrådet Gustav Johansson Tre Rosor, följd av riksrådet Karl Holgersson Gera och friherren Charles de Mornay in i matsalen. Charles stegade rakt mot Dionysius som han kände så väl och slog sig ner mitt emot honom och riksråden följde hans exempel. När Charles fick se Barbro sprack han ut i ett fånigt leende och stirrade på henne med stora ögon.

– Jag är friherre Charles de Mornay. Ni är otroligt vacker madame, får jag fråga om ert namn?

– Jag är hertiginnan Barbro Sigfridsdotter av Rosenlandet, svarade hon spontant.

Det kom för henne utan att tänka efter. Hon var tvungen att göra sig självständig efter det som hänt mellan henne och Johan men skulle hon resa med honom så måste hon också behålla titeln hertiginna som han så envist kallade henne.

Charles närmade sig sina fyrtiofem år vilket också präglade hans utseende. Han hade fått ålderns rundade buk men förde sig galant ändå. Håret och skägget var grått, pannan färad och över den lilla munnen stack en stor och vass näsa fram som hos så många andra fransmän. Han ville inte kännas vid sin ålder och trodde att andra uppfattade honom att vara jämnårig med Barbro.

– Vill ni följa med till min kammare i kväll, viskade han till Barbro när de så småningom rest sig från bordet.

– Vakta er tunga herr Mornay. Det finns ingenting hos er som intresserar mig, sa Barbro. Jag tycker ni ska kyla ner era känslor med ett kallbad i Strömmen.

*

Hela Skeppsbron fylldes med Stockholms befolkning som ville vara med om sjösättningen. Väktare skiljde den stora folkmassan från hovfolket som hade de bästa platserna mitt emot Kåpplingeholmen.

Konung Gustav Eriksson Vasa höll ett tal som ingen annan än hovfolket kunde höra. Från holmen med bronskanoner sköts salut. Trumslagare och trumpetare höll feststämningen och spänningen uppe medan det myllrade av timmermän bland stapelbädden som la den sista handen vid smörjningen av träslädens glidytor som skeppet vilade på.

Från Skeppsbron såg Barbro, som stod tillsammans med Anne och Per, hur timmermännen plötsligt tog upp tågverket som var fäst i stöttorna och när ett väl förberett kanonskott ljud över Saltsjön drog de samtidigt i sina tampar och Elefanten gick av stapeln och gled baklänges ner i det bortträngda vattnet som bildade skummande svallvågor.

Glädje utbröt längs hela Skeppsbron där Stockholms befolkning samlats för att vara med om spektaklet. Elefanten flöt och låg vackert i vattnet och sjömännen ombord såg till att ankra fartyget.

– Så spännande för dig att få vara med och segla på det där mäktiga skeppet över Westerhavet, sa Per. Jag hoppas vagnarna som jag varit med om att tillverka kommer klara den hårda resan.

– Det kommer de att göra, sa Barbro. Du har aldrig tillverkat något som inte fungerat.

– Det var länge sedan vi träffades och den här gången for du direkt till Stegeborg och i morgon ska du segla vidare på Mälaren, sa Anne. Nu måste vi tre umgås den här sista kvällen innan du far igen. Jag är så nyfiken att höra om planen med Ingrid har lyckats.

På kvällen ordnade Anne med ett eget bord vid sidan av köket där de fick vara helt för sig själva. Barbro berättade om sin resa hem till Rosengården hon gjorde i fjol höstas och mötet med Annes bror Olof.

– I våras ordnade jag så att Ingrid Alvarsdotter blev hämtad av Olof i Norrlångviken. Hon ska ha flyttat in på Westergården för att hjälpa Sylvia i köket men jag har ingen aning om hur det har gått. När jag kommer tillbaka från Englandsresan flyttar jag direkt hem till Rosengården. Då ska jag ta reda på hur det går för äktenskapsmäkleriet mellan Ingrid och Sölve som jag berättade för dig innan jag tog Ingrid med mig till Åbo. På något sätt ska ni få veta hur det går.

– Ska du flytta till Rosengården igen, undrade Anne? Ska du inte vara kvar hos hertigen på Åbo slott?

– Johan bedrar mig och far med osanning. Jag kom på honom med att lova Karin Hansdotter samma sak som han lovat mig. Han använde mig som sin förstafrilla så igår kastade jag ut honom från min kammare. I natt delade han bädd med nådiga frun som bär hans barn som han påstod blivit till av längtan till mig.

– Nej, det blir inget mer mellan oss. Jag skulle farit hem redan nu om inte Johan varit så angelägen om att jag ska följa med till England i rollen som hertiginna och sekreterare. Om jag inte sett fram emot den här resan med så mycket nyfikenhet och spänning så skulle jag otvivelaktigt sagt nej men nu tänker jag tillåta mig själv den här upplevelsen.

– Har du haft nytta av svinblåsan som jag gav Anne, sa Barbro, och log mot Per som blev både överraskad och blyg?

– Så du frågar, sa Per, och skrattade. Om du vill veta det så är blåsan det bästa som hänt oss. Den kommer vi ha användning för ända tills du kommer med ett besked om att Sölve är trolovad.

– Jag gav en blåsa till Johans syster Cecilia Vasa också, berättade Barbro, bara för att Johan skulle tro att det var av henne jag fått den blåsa som vi själva använde. Efter det som har hänt lär den nog torka i skrinet.

Kvällen var sen när Barbro lämnade Anne och Per. Barbro kände väl till slottet och tog sig lätt fram i de dunkla gångarna och trapphusen. Hon tyckte trots allt att det var aningen kusligt att passera mörka vrår och prång under vägen och skyndade på stegen. När hon nästan var framme vid sin kammare klev Charles de Mornay helt oväntat fram i gången med hosorna nerdragna och med lemmen tittande fram ur en vildvuxen hårbuske.

– Ni är så vacker fröken Sigfridsdotter. Se hur min välväxta lem väntat på er.

– Den där är den minsta lem jag någonsin har sett. Om ni inte flyttar er och förvinner härifrån kommer jag att utplåna den helt med min koddo, så jag varnar dig. Det är dags att sova och kom ihåg att du ska upp tidigt i morgon bitti. Lycklig resa förresten, sa Barbro, och försvann snabbt in på kammaren och reglade dörren.